

Βαμβάκι - Βασικοί Παράγοντες για Βιώσιμη Παραγωγή

Автор(и): доц. д-р Божин Божинов, от Аграрния университет в Пловдив

Дата: 20.03.2017 Брой: 3/2017

Ο σωστός συνδυασμός ποικιλιών, μηχανημάτων και τεχνολογίας είναι ιδιαίτερης σημασίας για την καλλιέργεια βαμβακιού. Ως εκ τούτου, παρά την σημαντική αύξηση της καλλιεργητικής έκτασης τα τελευταία δύο χρόνια, παραδείγματα οικονομικά επιτυχημένης παραγωγής είναι εξαιρετικά λίγα. Αυτό έχει ήδη αρχίσει να οδηγεί σε διαφοροποίηση των παραγωγών σε δύο ομάδες. Η πρώτη βασίζεται αποκλειστικά στη συγκεκριμένη στήριξη ανά εκτάριο για να αποκτήσει καθαρό εισόδημα. Η δεύτερη ομάδα παραγωγών είναι αυτή για την οποία εισήχθη η συγκεκριμένη στήριξη σε επίπεδο ΕΕ. Αυτοί ακριβώς είναι οι αγρότες που χρειάζονται στήριξη για να συμπληρώσουν το κύριο εισόδημα από τη καλλιέργεια σε επίπεδα κέρδους παρόμοια με αυτά από άλλες καλλιέργειες ανοιχτού αγρού.

Ιστορικά, το βαμβάκι ως καλλιέργεια στη χώρα μας έχει καταλάβει εξαιρετικά μεταβλητές εκτάσεις σε μέγεθος – από 7000–8000 στρέμματα στις αρχές του 19ου αιώνα, έως τα εντυπωσιακά 1.800.000 στρέμματα το 1953 και

μια επακόλουθη πτώση σε ένα νέο χαμηλό περίπου 3000 στρέμματα το 2014. Μια ανασκόπηση των λόγων για αυτές τις ακραίες διακυμάνσεις δείχνει ότι η καλλιέργεια ευδοκιμεί σε περιόδους ειδικής στήριξης σε εθνικό επίπεδο και παρακμάζει δραστικά στην απουσία της.

Παρόλο που οι κλιματικές συνθήκες ευνοούν την ανάπτυξη αυτής της νότιας και βιολογικά ιδιαίτερα ανθεκτικής στην ξηρασία καλλιέργειας, είναι σαφές ότι άλλοι παράγοντες καθορίζουν την επιτυχία ή την αποτυχία της ως καλλιέργειας στη χώρα μας. Ωστόσο, το υπάρχον δυναμικό της αναγνωρίστηκε ήδη από τις αρχές του 20ού αιώνα, όταν (το 1932) ιδρύθηκε στην πόλη Τσιρπάν ένα εξειδικευμένο Κρατικό Γεωργικό Πειραματικό Σταθμό με παραγωγή σπόρων, ο οποίος αργότερα μετονομάστηκε σε Ινστιτούτο Βαμβακιού και Δημητριακών.

Ως αποτέλεσμα της μακροχρόνιας εργασίας αυτού του ινστιτούτου, του ΙΡΓΡ "Κ. Μάλκοφ" στο Σάδοβο και του Γεωπονικού Πανεπιστημίου του Πλόβντιφ, έχουν δημιουργηθεί εδώ και χρόνια δεκάδες ποικιλίες βαμβακιού, μερικές από τις οποίες έχουν διαδοθεί πολύ πέρα από τα σύνορα της χώρας (Μ. Μποζίνοφ και Β. Μποζίνοφ, 2010). Οι προσπάθειες δεκάδων εκπαιδευτών, γεωτεχνικών και ειδικών προστασίας φυτών έχουν οδηγήσει στη δημιουργία μιας εξειδικευμένης ομάδας ποικιλιών που (σε συνδυασμό με καλή γεωτεχνική) είναι ικανές να παρέχουν υψηλές αποδόσεις υπό τις συνθήκες της χώρας μας. Υπό κατάλληλες συνθήκες και γεωτεχνική, έχουν ληφθεί αποδόσεις πάνω από 220 κιλά/στρέμμα σε συνθήκες παραγωγής, ενώ υπό πειραματικές συνθήκες και με δυνατότητα άρδευσης, οι αποδόσεις μπορούν να φτάσουν πάνω από 450 κιλά/στρέμμα (Σπάσοβα και συν., 2010).

Όπως έχει ήδη υποδειχθεί, **ένας από τους κύριους παράγοντες για την επιτυχή διάδοση της καλλιέργειας στη χώρα μας αποδεικνύεται ότι είναι η διαθεσιμότητα συγκεκριμένης στήριξης για την παραγωγή της**. Αυτό το θεμελιώδες πρόβλημα έγινε ιδιαίτερα οξύ στην περίοδο μετά το 1990, κατά την οποία η έκταση συρρικνώθηκε από πάνω από 150.000 στρέμματα σε λιγότερα από 3000. Οι λόγοι για αυτό ήταν τόσο η ύπαρξη ευκαιριών για σημαντικά πιο αποτελεσματική παραγωγή της καλλιέργειας εκτός ΕΕ (μέσω της χρήσης γενετικά τροποποιημένων ποικιλιών) όσο και η πρόσβαση ανταγωνιστικών παραγωγών στην ΕΕ σε επιδοτήσεις ειδικά για την καλλιέργεια.

Προσεγγίσεις για την επίλυση και των δύο κύριων προβλημάτων προτάθηκαν από επιστημονικές ομάδες με τη συμμετοχή του συγγραφέα αυτών των γραμμών. Έτσι, ακόμη και πριν από την ένταξη της χώρας μας στην ΕΕ, αναπτύχθηκε και υποβλήθηκε για δοκιμή στο σύστημα IASAS η πρώτη βουλγαρική βιοτεχνολογική υποψήφια ποικιλία, η δημιουργία της οποίας αποσκοπούσε στην επίλυση ενός από τα κύρια προβλήματα της καλλιέργειας – τον αγώνα κατά της πρώιμης μόλυνσης από ζιζάνια. Δυστυχώς, ως αποτέλεσμα της ένταξης της χώρας στην ΕΕ, η εγγραφή και διανομή αυτής της ποικιλίας έγινε αδύνατη, γι' αυτό και η ανάπτυξή της (καθώς και άλλων παρόμοιων) διακόπηκε. Από την άλλη πλευρά, τέθηκε το ζήτημα της τοποθέτησης των βουλγαρικών παραγωγών σε ίση βάση με άλλους αγρότες από την ΕΕ (Μποζίνοφ και Μποζίνοφ, 2010). Και παρόλο που το πρόβλημα έλαβε μια μερική λύση με τα χρόνια (μέσω πρόσβασης στο πρόγραμμα *De minimis* από την προηγούμενη προγραμματική περίοδο της ΚΑΠ), αυτά τα επίπεδα στήριξης αποδείχθηκαν εξαιρετικά ανεπαρκή για να διατηρήσουν το ενδιαφέρον των παραγωγών.

Η απόκτηση πρόσβασης σε στήριξη ίδια με αυτή άλλων ευρωπαϊκών παραγωγών έγινε δυνατή με την έναρξη της νέας προγραμματικής περιόδου της ΚΑΠ – από το 2015, όταν ο *Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1307/2013* έδωσε

στη Βουλγαρία το δικαίωμα να παρέχει τη συγκεκριμένη πληρωμή ανά εκτάριο για το βαμβάκι. Το ποσό αυτής της συγκεκριμένης πληρωμής ορίζεται στον Κανονισμό στα 584,88 ευρώ/εκτάριο το 2015 και 649,45 ευρώ/εκτάριο για το 2016 και τα επόμενα έτη. Οι προϋποθέσεις για τη λήψη αυτής της συγκεκριμένης πληρωμής ορίζονται στο άρθρο 17 της *ΔΙΑΤΑΞΗΣ αριθ. 3 της 17.02.2015 σχετικά με τους όρους και τη διαδικασία εφαρμογής των σχημάτων άμεσων πληρωμών* και εκφράζονται συνοπτικά στις απαιτήσεις: (1) να χρησιμοποιούνται ποικιλίες εγγεγραμμένες στον Κατάλογο Ποικιλιών της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας ή στον Ευρωπαϊκό Κατάλογο· (2) να επιτυγχάνεται ελάχιστη πυκνότητα σποράς 8000 φυτών/στρέμμα· (3) να παρέχεται υπογεγραμμένο συμβόλαιο αγοράς έως την 01.12. Στον ίδιο τον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1307/2013, υπάρχει μια επιπλέον προϋπόθεση που περιλαμβάνεται, δηλαδή – τα ποσά ανά εκτάριο ισχύουν μόνο έως την επίτευξη της λεγόμενης «βασικής έκτασης», η οποία για τη χώρα μας ορίζεται σε 3342 εκτάρια. Εάν η έκταση που πληροί τις προϋποθέσεις για ενίσχυση σε ένα δεδομένο έτος υπερβαίνει τη καθορισμένη βασική έκταση, το καθορισμένο ποσό μειώνεται αναλογικά με την υπέρβαση της βασικής έκτασης.

Με την εμφάνιση της δυνατότητας για συγκεκριμένη στήριξη σημαντικού ποσού, το ενδιαφέρον των βουλγαρικών παραγωγών για το βαμβάκι αυξήθηκε απότομα και ήδη το 2015 η έκταση έφτασε πάνω από 27.000 στρέμματα. Το 2016, οι δηλωμένες εκτάσεις ξεπέρασαν ήδη τα 51.000 στρέμματα, πράγμα που σημαίνει ότι τα προβλεπόμενα επίπεδα στήριξης είναι εξαιρετικά ελκυστικά για τους αγρότες. Από την άλλη πλευρά, ωστόσο, αυτό σημαίνει επίσης ότι λόγω της υπέρβασης της βασικής έκτασης, το ποσό της συγκεκριμένης ενίσχυσης ανά εκτάριο βαμβακιού, αντί να αυξηθεί, θα μειωθεί σύμφωνα με την απαίτηση του Κανονισμού. Το ακριβές ποσό για το 2016 έχει ακόμη να καθοριστεί αφού η Υπηρεσία Γεωργίας και Αγροτικής Ανάπτυξης ολοκληρώσει την επεξεργασία των δεδομένων σχετικά με τις επιλέξιμες εκτάσεις για την καλλιέργεια, αλλά είναι ήδη σαφές ότι αυτό το ποσό θα είναι σημαντικά χαμηλότερο από το προηγούμενο έτος.

Αυτή η κατάσταση δημιουργεί την ανάγκη οι αγρότες να προσεγγίσουν πολύ προσεκτικά την απόφαση του αν και πόση έκταση να σπείρουν με βαμβάκι το 2017. Με την πρώτη ματιά, υπάρχουν μια σειρά από προϋποθέσεις για να συνεχίσει η καλλιέργεια να διαδίδεται με επιτυχία. Αυτές περιλαμβάνουν τη διαθεσιμότητα επαρκούς αριθμού βουλγαρικών ποικιλιών εγγεγραμμένων στον εθνικό κατάλογο ποικιλιών (18), καθώς και στον *Ευρωπαϊκό Κατάλογο Καλλιεργειών Ανοιχτού Αγρού* (πάνω από 180 ακόμη). Μια άλλη σημαντική προϋπόθεση είναι η διαθεσιμότητα αρκετά μοντέρνων μηχανημάτων που μπορούν εύκολα να προσαρμοστούν (π.χ. σπορές, καλλιεργητές κ.λπ.), και μηχανημάτων που μπορούν να αγοραστούν σε σχετικά χαμηλές τιμές από τη γειτονική Ελλάδα.

Ωστόσο, το ίδιο το γεγονός ότι οι αγρότες στη γειτονική Ελλάδα έχουν μειώσει δραστικά την έκταση βαμβακιού τα τελευταία χρόνια θα έπρεπε να θέσει τους παραγωγούς σε επιφυλακή. Οι συνθήκες στις δύο χώρες είναι αρκετά διαφορετικές ώστε να μην μπορούν να γίνουν άμεσες συγκρίσεις, αλλά η αντίδραση των ελληνικών αγροτών είναι μια ένδειξη ότι τα πράγματα δεν είναι τόσο απλά.

Ένα πολύ σημαντικό παράδειγμα σε αυτό το πλαίσιο είναι η πλούσια ποικιλότητα ποικιλιών. Αν και με την πρώτη ματιά σχεδόν ατελείωτη, είναι σε μεγάλο βαθμό φαινομενική, καθώς οι ποικιλίες προσαρμοσμένες για πραγματική καλλιέργεια υπό τις συνθήκες της χώρας μας είναι ένας εξαιρετικά περιορισμένος κύκλος. Από την αρχή των αλλαγών στη χώρα μας, έχουν γίνει συνεχείς προσπάθειες εισαγωγής ξένων ποικιλιών – τόσο από

την Ελλάδα, την Τουρκία, όϑο και από τηϑ ΗΠΑ – αλλά όλεϑ αυτέϑ οι προϑπάθειεϑ μέρηι ϑιγμήϑ έχουν αποτύχει.
Παρεμπιπτόντωϑ, ϑηετικά ικανοποιητικά αποτε